

Miljö- och byggnadsnämnden

2018-09-18

Mbn § 85/2018

Dnr. 2018.0621

Svar på remiss av betänkande "Vägar till hållbara vattentjänster"

Regeringen beslutade den 11 maj 2017 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över kommunens skyldighet att ordna vattentjänster enligt 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster och frågor om små avlopp. Utredningen har lämnat över betänkandet Vägar till hållbara vattentjänster (SOU 2018:34). Miljö- och byggkontoret i Smedjebackens kommun har fått möjlighet att inkomma med yttrande om betänkande SOU 2018:34 "Vägar till hållbara vattentjänster", regeringskansliet ärende M2018/01630/Nm.

En utgångspunkt för utredningen skulle vara att det ska vara enkelt för den enskilda fastighetsägaren att göra rätt genom korrekt tillgänglig information om lämplig valösning utifrån de lokala förutsättningarna. Utredaren skulle också utreda behovet av och i så fall föreslå en central tillsynsvägledande myndighet för tillämpningen av 6 § lagen om allmänna vattentjänster samt föreslå kostnadseffektiva styrmedel som ökar åtgärdstakten för små avlopp och återvinning av näringsämnen.

Motivering till beslut

Smedjebackens miljö- och byggkontor känner igen problematiken kring konflikter och ansvarsfördelning som uppkommer kring oklarheter i tillämpningen av allmänna vattentjänstlagen, såsom står beskrivet i utredningen. Kontoret ställer sig i stort bakom de föreslag som utredningen presenterar. I vissa delar bedömer kontoret att inskränkning i det kommunala självstyret är rimlig, medan kontoret är mer tveksamma i andra delar.

- *Havs- och vattenmyndigheten ska utses till tillsynsvägledande myndighet för länsstyrelsernas tillsyn över hur kommunerna uppfyller sin skyldighet enligt 6 § vattentjänstlagen.*

Tydligare krav från statliga myndigheter, samt samstämmig vägledning, i hur kommunerna skall tillämpa vattentjänstlagen och tillgodose invånarnas behov av vatten och avlopp är högst angeläget. Att Havs- och vattenmyndigheten skulle få det övergripande ansvaret för tillsynen och uppföljningen av lagen är också ett lämpligt steg mot att länka samman VA-åtgärderna med landets övriga vattenförvaltning.

- *Krav införs i vattentjänstlagen på att kommunerna ska se till att det finns en långsiktig plan för försörjning av vattentjänster.*

Trots att utredningens förslag innebär en inskränkning av kommunens självstyre, anser kontoret att det i detta fall är motiverat att ställa krav på en långsiktig plan för försörjning av vattentjänster. Detta skulle förtydliga kommunens uppdrag och ansvar, både internt och externt. Med ett tydligt krav, hoppas kontoret också på att vägledningen och tillsynen av kommunernas försörjning av vattentjänster blir tydlig och rimlig. Att planen ska utsättas för granskning i en process där invånare kan komma



Miljö- och byggnadsnämnden

2018-09-18

Mbn § 85/2018 (forts) Dnr. 2018.0621

till tals i planarbetet ses också som positivt, och är något som miljö- och byggkontoret i Smedjebacken har märkt saknas i dagens process. Smedjebackens miljö- och byggkontor anser att det är viktigt att förankra utvecklingsplaner hos kommunens invånare eftersom att det kan förebygga mycket missinformation och oklarheter, samt ger kommunen en god chans att hitta bättre lösningar anpassade efter lokala omständigheter.

- *Regeringen beslutar om ett etappmål i miljömålssystemet om att öka åtgärdstaken av små avlopp som inte klarar kraven i miljölagstiftningen.*

Smedjebackens miljö- och byggkontor anser att ett sådant nationellt mål blir komplicerat om det förblir miljönämndernas ansvar att öka tillsynen på små avlopp. Det finns idag en väldigt god logik i att kommunerna har tillsynsansvar över mindre avlopp samtidigt som kommunerna också är ansvariga att förse invånare med vattentjänster – kunskapsutbytet och synergieffekterna är påtagliga. Men om syftet med målet är att det från statligt håll ska ställas krav på kommunerna att öka tillsynstakten och att en större andel av handläggningsarbetet som utförs på miljöförvaltningarna ska läggas på att hantera små avlopp, för att uppnå nationella mål, anser kontoret att målet är missriktat. Ett sådant krav skulle göra intrång på det kommunala självstyret på ett omotiverat sätt, då nyttan av åtgärderna inte tillfaller där kostnaderna och arbetet uppstår. Landets kommuner har olika problem när det kommer till vatten och avlopp, eller miljöskydd och vattenförvaltning. Kommuner kan vilja prioritera att utföra mer tillsyn på andra miljöfarliga verksamheter än just de som skulle möta förslaget om nytt etappmål i miljömålssystemet. För kommuner som Smedjebacken, vars ytvatten inte tyder på övergödningsproblem, men istället har problem med exempelvis gamla deponier som läcker miljögifter, eller radon och tungmetaller i dricks- och ytvattnet, kan det te sig omotiverat att öka tillsynstakten på just små avlopp.

Om regeringen däremot skulle satsa på att öka åtgärdstakten för att fastighetsägare ska byta ut uttjanta avlopp genom riktade investeringar till kommuner för att exempelvis kunna anlita en externt finansierad VA-rådgivare, så anser Smedjebackens miljö- och byggkontor att mål och medel skulle kunna hamna på rätt beslutande nivå.

- *Förbättrad och centraliserad avloppsrådgivning genom Havs- och vattenmyndigheten*
- *Havs- och vattenmyndigheten får föreskriftsrätt för att förtydliga reglerna för kommunens tillsyn av små avlopp och ansvarar för tillsynsvägledningen.*
- *Kommunerna ska få stöd med kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte av Havs- och vattenmyndigheten vad det gäller hur tillsyn, taxor och provning kan utformas för att ge ökad åtgärdstakt. Utredningen föreslår också att Havs- och vattenmyndigheten får i uppdrag att genomföra en satsning inriktad på hur nya e-tjänster och IT-lösningar kan effektivisera tillsynen samt ta fram ett underlag om små avloppsanläggningars tekniska prestanda som både kommuner och fastighetsägare kan få tillgång till.*



Miljö- och byggnadsnämnden

2018-09-18

Mbn § 85/2018 (forts)**Dnr. 2018.0621**

Ovanstående 3 förslag stöds överlag av Smedjebackens miljö- och byggkontor. I Smedjebacken har både miljökontoret och det kommunala VA-bolaget mottagit många samtal från invånare som förväntar sig vägledning vad gäller enskilda dricksvattenbrunnar och små avlopp. Som tillsynsmyndighet, samt VA-huvudmän för de kommunala ledningarna, är det svårt att ge råd om enskilda avlopp. Stöd och tydligare krav på tillsynens utformning skulle underlätta kommunens arbete, speciellt om det fanns en central informationssajt eller sammanställt informationsunderlag som vi skulle kunna erbjuda allmänheten. Smedjebackens miljö- och byggkontor är också positiva till erfarenhetsutbyte mellan inspektörer, då det bedöms vara ett effektivt sätt att utveckla tillsynen och göra tillsynen mer enhetlig i landet.

Med tanke på att förutsättningarna för små avlopp och dricksvatten är olika i många kommuner, dels mellan kommuner och dels inom kommuner, ifrågasätter miljö- och byggkontoret om en central VA-rådgivning riktad mot fastighetsägaren är det mest effektiva. Miljö- och byggkontoret skulle hellre se ett system liknande det för kommunala energi- och klimatrådgivare. Detta skulle ge tillgång till personal på plats i kommunen som har god kunskap om de lokala förutsättningarna och som enkelt kan åka ut på platsbesök. Miljö- och byggkontorets erfarenhet är att fastighetsägare ofta efterfrågar personlig kontakt och platsbesök.

• *Krav införs på avloppsdeklaration för små avloppsanläggningar. Ett ackrediterat kontrollorgan utför en enkel kontroll och upprättar en avloppsdeklaration som fastighetsägaren skickar in till kommunen. Fastighetsägare som inte skickar in någon deklaration ska enligt förslaget riskera miljö sanktionsavgift.*

Att kommunerna skulle få sammanställd information om tillståndet på samtliga små avlopp genom fastighetsägaransvar att lämna in en avloppsdeklaration är positivt. Miljö- och byggkontoret är dock orolig för allt merarbete som uppkommer i och med delgivning av samtliga tillstånd på små avloppsanläggningar, samt information om vilka fastigheter som helt saknar tillstånd. Detta kommer inte ske automatiskt genom sammankopplade ärendehanteringssystem, utan kommer kräva en hel del grävande i arkiv, samt inskanning av papper. Miljö- och byggkontorets oro är att detta extraarbete kommer slå hårdast mot små kommuner med stor andel villor med små avlopp och där VA-nätet inte är, och kanske inte kan vara, väl utbyggt.

Oroande är också arbetet som uppkommer av indrivande av avloppsdeklarationer och utfärdande av miljö sanktionsavgifter (MSA), för detta krävs stora mängder administration, och det kan bli politiskt känsligt samt svårt att samtidigt kräva betalning för handläggningstiden av kommuninvånarna. Risken är att miljöhandläggarna kommer att behöva lägga stora delar av sin tid på att administrera och handlägga avloppsdeklarationer samt MSA istället för att bedriva faktiskt tillsyn på små avlopp. Kostnaden för administration och MSA är stor och ger inte tillbaka lika stora ekonomiska resurser till tillsynsmyndigheten. Risken är också att miljöhandläggarna kommer få motta mycket klagomål från medborgare när de får höra att de måste betala för 1. Deklaration, 2. Tillsyn, 3. Miljö sanktionsavgifter, samt 4. Handläggningstid och 5. Avgift för tillstånd, för att sedan 6. Lägga ut stora pengar på

Miljö- och byggnadsnämnden

2018-09-18

Mbn § 85/2018 (forts) Dnr. 2018.0621

ett nytt avlopssystem som de trodde var välfungerande, eller som överstiger värdet för bostaden – allt för att staten vill öka åtgärdstakten för tillsyn på mindre avlopp för att nå målen för minskade utsläpp av näringsämnen till hav, då kommunen kanske inte ens lider av övergödningsproblem, utan hellre borde handlägga gamla läckande deponier.

Miljö- och byggkontoret i Smedjebacken skulle hellre se att administrationen för insamling av avloppsdeklarationer låg centralt på Havs- och vattenmyndigheten, på ett liknande sätt som att Boverket samlar in energideklarationer.

- *Fler kretsloppsanpassade små avlopp minskar påverkan på miljön. Kommunerna behöver ha system för att ta hand om näring från små avlopp som kan sättas i kretslopp. Ett etappmål om att öka antalet kommuner som har sådana system bör införas samt ett bidrag till kommuner för utveckling av kretsloppssystem.*
- *Havs- och vattenmyndigheten ska hjälpa kommunerna att få kunskap om kretsloppsanpassning av små avlopp och Naturvårdsverket ska bland annat hjälpa dem med hur avfallstaxan kan användas för att styra mot fler kretsloppsanpassade anläggningar.*

Smedjebackens miljö- och byggkontor är positiva till tanken att återföra näring från små avlopp till kretsloppet. Det finns dock idag stora frågetecken kring innehåll i slam från avlopp, så som antibiotika och tungmetaller, som förhindrar att det används till exempelvis gödsel. Innan kommuner kan skapa system för att ta hand om näring från små avlopp behöver det finnas bra underlag om vad avloppsslam innehåller och hur det kan användas utan ökad risk för spridning av miljögifter. I dagsläget har de kommunala reningsverken i Smedjebacken svårt att få avsättning för sitt avloppsslam. Smedjebackens miljö- och byggkontoret bedömer att kunskapsunderlag från Havs- och vattenmyndigheten måste komma först, innan kommunerna kan ställa om till att ha system för att ta hand om näring från små avlopp.



Miljö- och byggnadsnämnden

2018-09-18

Mbn § 85/2018 (forts) Dnr. 2018.0621**Miljö- och byggnadsnämndens beslut**

Miljö- och byggnadsnämnden lämnar följande svar på remissen "Vägar till hållbara vattentjänster"

1. Havs- och vattenmyndigheten bedöms som ett bra förslag till tillsynsmyndighet. Tydligare krav från statliga myndigheter är högst angeläget.
2. Det är motiverat att ställa krav på en långsiktig plan för försörjning av vattentjänster. Med ett tydligt krav hoppas Smedjebackens miljö- och byggkontor att vägledningen och tillsynen av kommunernas försörjning av vattentjänster blir tydlig och rimlig. Att planen ska utsättas för granskning i en process där invånarna kan komma till tals i planarbetet ses som positivt och är efterfrågat av kommunens invånare. Granskningen kan förebygga missinformation och oklarheter, samt ger kommunen en god chans att hitta bättre lösningar anpassade efter lokala omständigheter.
3. Miljö- och byggkontoret i Smedjebacken anser att om målet med att införa etappmål i miljömålssystemet är att från statligt håll ställa krav på kommunerna att öka tillsynstakten och att en större andel av handläggningen som utförs på miljöförvaltningar ska läggas på att hantera små avlopp är målet missriktat och en icke önskvärd inskränkning av det kommunala självstyret. Nyttan av åtgärderna tillfaller inte där kostnaderna och arbetet uppstår. För kommuner som Smedjebacken där ytvattnet inte tyder på övergödningsproblem, utan istället exempelvis problem med läckage av miljögifter från gamla deponier, kan det te sig omotiverat att öka tillsynstakten på just små avlopp. Miljö- och byggkontoret skulle hellre se att regeringen satsade på riktade investeringar till kommuner för att öka åtgärdstakten av små avlopp, exempelvis genom externt finansierade VA-rådgivare.
4. Miljö- och byggkontoret är positiva till förslaget att HAV ska tillsynsvägleda och få föreskriftsrätt för att reglera kommunens tillsyn av små avlopp. Förbättrad avloppsrådgivning, sammanställt informationsmaterial, ökad kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte är efterfrågat. Gällande avloppsrådgivningen skulle Smedjebackens miljö- och byggkontoret hellre se att rådgivningen finns lokalt tillgänglig istället för centraliserat, då förutsättningarna varierar stort mellan kommuner samt för att fastighetsägare ofta efterfrågar en lokal kontakt och platsbesök.

Justerandes sign



Utdragsbestyrkande

Mbn § 85/2018 (forts)**Dnr. 2018.0621**

5. Miljö- och byggkontoret i Smedjebacken är positiva till förslaget med avloppsdeklarationer så långt att det skulle underlätta handläggningen att få en sammanställd information om tillståndet på samtliga små avlopp i kommunen. Kontoret ser dock att det finns risk för att det kommer uppstå mycket merarbete, dels med att kartlägga alla små avloppsanläggningar i kommunen och ta reda på om de har tillstånd eller inte och dels med att kräva in och administrera alla avloppsdeklarationer. Risker är att detta merarbete kommer bli som störst i små kommuner där det finns många villor med små avlopp och där det kommunala VA-nätet inte är väl utbyggt.

Miljö- och byggkontoret ser också att det finns en risk att miljöhandläggarna kommer att behöva lägga stora delar av sin arbetstid på att administrera och handlägga avloppsdeklarationer och MSA istället för att bedriva faktisk tillsyn på små avlopp. Dessutom kommer kostanden för detta arbete i realiteten till stor del att bli skattefinansierat och inte avgiftsfinansierat, vilket betyder att det kommer kosta mer pengar för tillsynsmyndigheten. Detta är framförallt bekymmersamt för kommuner som inte lider av övergödningsproblem, utan kan ha behov av att fokusera sin tillsyn på andra områden. Miljö- och byggkontoret skulle hellre se att administration och insamling av avloppsdeklarationer sker centralt av exempelvis Havs- och vattenmyndigheten, på ett liknande sätt som Boverket samlar in energideklarationer på.

6. Miljö- och byggkontoret ser en risk med att förslagen i utredningen kan leda till att det blir många utgifter för den enskilde (avgift för deklaration, tillsynsavgift, MSA, avgift för handläggningstid, avgift för tillstånd och kostnad för nytt avlopp). Redan i dagsläget tar Smedjebackens miljö- och byggkontoret emot klagomål från många enskilda som är upprörda över kostnaderna för små avlopp och risken är att mer arbetstid kommer att läggas på klagomål och frågor om kostnader.
7. Tanken med att återföra näring från små avlopp till kretsloppet är positivt. Det finns dock stora frågetecken kring innehåll i slam, så som antibiotika och tungmetaller, som förhindrar att det används till exempelvis gödsel. Smedjebackens miljö- och byggkontor bedömer att kunskapsunderlaget från Havs- och vattenmyndigheten måste komma före kraven och uppmuntran till kommunerna att skaffa system för att ta hand om näring från små avlopp.

Beslutsunderlag

Sammanfattning av utredning, 2018-08-02

Tjänsteskrivelse, 2018-09-06

Kopia till:

Regeringskansliet (Miljö- och energidepartementet)

Akten

